

NR. 4 - 2019 - 30. ÅRGANG

Senioren

Ordet ble menneske
og tok bolig iblant oss

Finn Møller Nielsen

FORMANNENS TANKER

Seniorsamlingen på Lillehammer søndag den 22. september måtte avlyses på grunn av at det var for få påmeldt. Det er bare å beklage. Så er spørsmålet: Er det for langt borte for mange å skulle reise til Lillehammer, eller var taleren ikke inspirerende nok å høre på? Men etter min mening er det sosiale like viktig som taleren. Man må ellers alltid regne med at det kommer noen som ikke har meldt seg på, men det var avtalt en kuvertpris på kr 125 pr person. Vi kunne saktens ha bestilt 10 kuverter ekstra, men hvis det da kom bare fem ekstra, så skulle Seniorforeningen ha måttet betale for de fem siste, og det ville vi ikke risikere. Neste seniortreff blir i Sandefjord søndag den 26. april 2020. Håper at vi sees der.

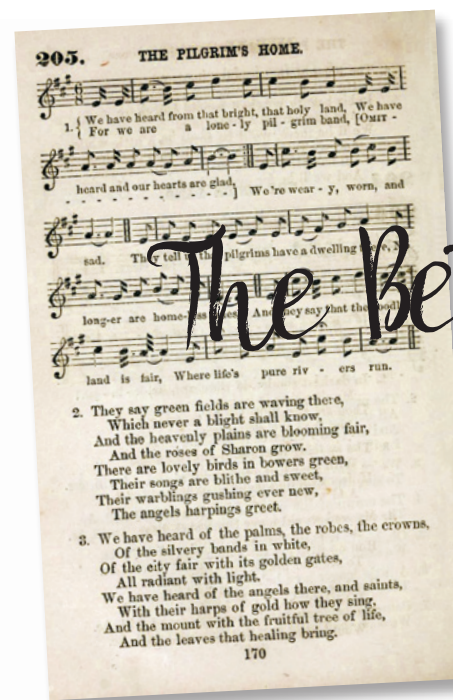
Ellers har jeg slitt med en dårlig hofte i nesten to år. Så jeg har vært på Kongsberg sykehus og har fått en ny hofteprotese i ekspresstid. Ble innlagt torsdag den 3. oktober til de siste prøver, ble operert fredag den 4. og kom hjem med krykker den 5. oktober. Jeg lurer på hva Hippokrates ville ha tenkt hvis han hadde sett det?

Ellers vil jeg komme med noen tanker om kreft, som jeg har lest i bladet *Vi over 60*, skrevet av Johanna Olweus, som er professor ved instituttet for kreftforskning ved UiO.

Olweus sier der: «Flere overlever en kreftdiagnose, men jo eldre vi blir, desto større er risikoen for å få kreft. Ni av ti til-

feller av kreft oppstår hos personer over 50 år. Når du kommer i 80-årsalderen, har du 40 ganger større risiko for å få kreft, sammenlignet med da du var 20-30 år gammel. Kreft følger med aldringsprosessen. Vi får skader i arvestoffet hele tiden, og over tid kan det bli så mange skader at kroppens fine reparasjonssystem ikke virker lenger. Da begynner cellene å dele seg ukontrollert og det oppstår kreftsvulster.»

For noen år siden ble det gjort en undersøkelse hvor det viste seg at adventister levde lenger enn befolkningen ellers. Det var på grunn av at vi har en bedre livsstil. Vi skal være glade for at vi har fått veiledning om kost og andre forhold gjennom Ellen G. Whites skrifter. Så jeg vil oppfordre til å lese mer i dem, både når det gjelder helse og andre temaer. ■

The Better Land

felsen. William var svært syk av dysenteri, og legen hadde fortalt at det var håpløst. Ellen Harmon og noen andre besøkte ham og ba for ham, og han ble helbredet. Han ble da i en periode med i denne gruppen, som altså var spiren til Syvendedags Adventistkirken.

Så sier historien at Ellen Harmon like etter dette også ble syk, beskrevet som «nær døden». I et møte i gruppen, med James White og flere, ble Ellen også helbredet ved bønn. Hun hadde rett etter dette, i det samme møtet, et syn som er mye omtalt, nemlig synet hvor hun «reiser» til den nye jord.* Og etter synet beskriver hun mange detaljer av hva hun fikk se. På dette møtet er også William H. Hyde tilstede. Han blir sterkt grepet av opplevelsen med synet, og beskrivelsen av den nye jord. Og han skriver straks et dikt på grunnlag av Ellen Harmon's fortelling, hvor han bruker mange av hennes ord og uttrykk ganske direkte i diktet. Det blir laget en melodi til sangen, av en ukjent komponist, og det sies at denne sangen ble viktig for den lille gruppen av «adventister», og også søster White skal ha sunget jevnlig på denne sangen helt fra begynnelsen av. Det sies at hun var svært glad i den, og i de siste årene av hennes liv hørte man stadig henne synge sangen mens hun arbeidet. James Nix beskriver det slik, visstnok bygget på samtaler med hennes barnebarn:

«With a ring of triumph in her voice, she would sing the ending of the last stanza:
We'll be there, we'll be there in a little while.
We'll join the pure and the blest;
We'll have the palm, the robe, the crown,
And forever be at rest».

Ellen og James White gifter seg i 1846, og begynner å holde sabbat i 1847, sammen med flere andre. James gir ut den første sangboken for denne første

Trygve Andersen

For ikke lenge siden fikk jeg en telefon og en e-post fra Odd Hagen; han lurte på om jeg kjente til en sang. Han og hans kone kjente sangen godt på engelsk, men han hadde nå funnet den på dansk i en gammel sangbok etter sin bestefar Henrik Martinsen.

Jeg kjente ikke sangen, men lette litt i min samling av norske, dansk-norske og amerikanske SDA-sangbøker. Jeg finner den i alle de amerikanske, men bare i den ene utgaven av de dansk-norske, nemlig 1924-utgaven. Der er den på nr 630, med teksten «Vi har hørt fra det fjerne lyse land».

Odd hadde funnet en omtale av sangens tilblivelse i en artikkel skrevet av James White i 1850. Og historien er interessant!

Jeg har en bok som heter *Early Advent Singing*, gitt ut for noen år siden, skrevet og samlet av James R. Nix, leder for Ellen White Estate, og jeg finner selvsagt hele historien om sangen der.

Det var like etter den store skuffelsen i 1844, våren 1845. Det fortelles om en mann ved navn William H. Hyde. Han var blitt kjent med James White og den lille gruppen av «milleritter» som nå strevde med å finne sitt åndelige ståsted etter skuf-

* SYNET ER OMTALT I EARLY WRITINGS

«adventist»-menigheten i 1849. Sangen er med der, og i alle senere offisielle amerikanske SDA-sangbøker. Den fikk tittelen «The Better Land». Den første linjen er slik: «We have heard from the bright, the holy land. We have heard, and our hearts are glad».

«The Better Land» har blitt omtalt som den første sangen skrevet av en adventist. Men det har vist seg at William Hyde bare var innom «adventist»-gruppen en kort periode. Han gikk allerede sommeren 1845, bare et par måneder etter at sangen ble til, tilbake til en annen «fanatisk» gruppe, som han hadde tilhørt også før kontakten med White-gruppen. Så det er nok litt tvilsomt å kalle ham adventist, han holdt for eksempel aldri sabbat, ifølge James Nix.

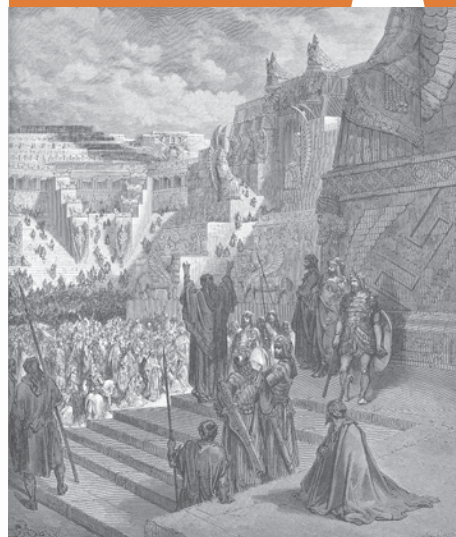
Dette har åpenbart vært en kjent og kjær sang for mange i vår menighet i USA gjennom alle år, og beskriver altså vårt håp om «Et bedre land». Jeg gjorde et søk i det nettbaserte arkivet vårt, Adventist Archives, og finner mange treff på sangen, og denne fortellingen om hvordan den ble til. Så historien om sangen, og tilknytningen til E. G. Whites syn om den nye jord, er blitt holdt i hevd i den engelsktalende verden.

Odd Hagen hadde altså funnet sangen på dansk også, i 1924-utgaven av *Salmer og lovsange*. Denne sangboken var til en stor grad Erik Arnesens verk, selv om mye også var overført fra Mattesons store sangbok fra 1896. Jeg finner at denne sangen ganske riktig er oversatt av Arnesen selv, som så mange andre sanger i 1924-utgaven. Arnesen utvandret til Amerika som ung mann, på 1880-tallet, og ble kjent med adventistene der. Han traff der dr. Ottosen, og var med ham på å starte opp Skodsborg Badesanatorium. Han var senere aktiv som leder for misjonsskolen der, og hadde bl.a. min far som elev rundt 1916-1917. Så ble han redaktør for *Evangeliets Sendebud*, og i denne tiden fikk han også oppgaven å gi ut sangbok.

Arnesen har nok blitt kjent med denne sangen i Amerika, og tok den altså med i den norsk-danske sangboken. Men den har ikke slått an på samme måte her i landet som i Amerika, kanskje fordi historien om den ikke har vært kjent på samme måte her? Det er kanskje grunnen til at den har gått i «glemmeboken» i stedet. Den danske teksten står på siste side i bladet, så vi kan glede oss over den, og kanskje bli inspirert til å lese om E. G. Whites syn og beskrivelse av den nye jord igjen? ■

TORBJØRNS BIBELQUIZ

AV TORBJØRN HALVORSEN
(SVARENE STÅR PÅ SIDE 15)

- 1 Hvem sier følgende: «Herren, himmelens Gud, har gitt meg alle kongeriker på jorden, og han har pålagt meg å bygge et hus for ham i Jerusalem i Juda?»
- 2 Hvem var de første som brøt opp og reiste fra Persia for å gjenoppbygge tempelet i Jerusalem?
- 3 Hvor mange kar av sølv og gull hadde blitt tatt fra Jerusalem og nå ført tilbake dit?
- 4 Hvem gråt bittert da de så det tempelet som ble grunnlagt i Jerusalem?
- 5 Hvem er sønn til Hakalja?
- 6 Hvilken stilling hadde denne mannen i Persia?
- 7 Da han kom til Jerusalem, hvordan undersøkte han tilstanden på bymur og porter?
- 8 Hvem var konge i Persia da dette hendte?

ILLUSTRASJON: GUSTAVE DORÉ

Den knelende Gud

Jesus ble født på rett sted og til rett tidspunkt (Gal 4,4). Hans fødsel som den kristne kirke markerer så sterkt hvert år, er underet over alle under fordi han er Gud inkarnert som menneske. Vi sier at han er «helt og fullt Gud – helt og fullt menneske». Det er et mysterium som du og jeg, som bare er helt og fullt mennesker, ikke kan forstå, men bare akseptere.

Hva gjør vi når vi tilber Gud? Ofte kneler vi i bønn under tilbedelse, men kanskje ikke så ofte som før. Vi lovpriker Gud og ber om hans velsignelse fordi vi ønsker å bevare og styrke et allerede opprettet forhold til ham. Guds velsignelser er viktige fordi velsignelsene forvisser oss om hans ubetingede kjærlighet og frelsergjerning – vår tro styrkes, vårt livsmot likeså, våre liv korrigeres og, ikke minst, vårt håp vil fortsatt stå fast i troens sentrum.

Det er Gud som velsigner – å velsigne kommer fra det hebraiske ordet *barach*. Men det er en annen betydning av ordet *barach*. Det betyr også å knele (*The Anchor Yale Bible Dictionary*). Å knele er å gjøre seg selv mindre/lavere, å fornedre seg, å underlegge seg noen eller ydmyke seg. Vi viser det i ord og handlinger i møte med en kongelig høyhet, et statsoverhode, en president, osv. av høflig respekt og anerkjennelse av stilling/posisjon i

forhold til den vi selv har. Overfor Gud er dette en meningsfylt handling hvor vi i ydmykhet forsterker vårt forhold til og avhengighet av ham.

Ydmykhet er også viktig i situasjoner hvor vi må erkjenne at vi har tatt feil eller ikke utført en oppgave som var vårt ansvar. Vi ydmyker oss og ber om tilgivelse. På moderne norsk sier vi gjerne «å legge seg flat», eller noen ganger «å bite i det sure eplet» – en ydmyk erkjennelse av at ansvaret for feilen/forsømmelsen er min. (Et eksempel på det er erkjennelsen av Oslo byråd som ikke har fulgt opp de mange brudd på arbeidsmiljøloven i forskjellige etater, og NAV-administrasjonen med direktøren i spissen som har feiltolket regler og ført til at uskyldige mennesker er urettferdig dømt til å tilbakebetale mottatt stønad, og mange har fått enten betinget eller ubetinget fengselsstraffer i tillegg.)

Disse to ordene, *velsigne* og *knele*, er i utgangspunktet knyttet sammen i Gud. Gud velsigner, og Gud kneler. *Velsigne* er naturlig forståelig – vi har ingen motforestillinger mot det. *Knele* er vanskeligere å forstå, iallfall ved første øyekast. Hvem kneler Gud for? Han har ingen over seg, fordi han er den absolutte suverene overhøyhet, den allmektige Gud. Han er fullkommen og gjør ingen feil. Hvorfor skulle han knele?

>>

FOTO: LIGHTSTOCK.COM

Det overordnede svaret er at *Gud er kjærlighet*. Han elsker *hvert eneste* menneske i denne verden og tilbyr derfor *alle* frelse. Gud måtte *knele* for å virkeliggjøre frelsen. Dette er den største velsignelsen som vi mottar – frelse, forsoning, forløsning, evig liv. Som skapelsen var helt og fullt hans verk, er også frelsen/gjenskapelsen helt og fullt hans (Jonathan Cahn på YouTube).

Gud knelte da han ropte på Adam: «*Hvor er du?*». Gud knelte da han møtte Abraham og da han kom ned på Sinai og ga Moses de ti bud. Gud kneler når han kommer til oss og sier: «*Kom, la oss gjøre opp vår sak!*» (Jes 1,18). Hans dypeste knefall var da Jesus ble født inn i denne verden, vokste opp og gjennomførte frelsens tjeneste for fortapte mennesker – det finnes ingen større ydmykelse enn denne. Dette er julens viktigste budskap.

Jesus selv understreket det ved flere anledninger, spesielt på slutten av sitt virke da han ba for sine feilende disipler og alle dem som kom til å tro på ham opp gjennom århundrene (Joh 17). I sitt liv og spesielt i sin kamp i Getsemane og hele lidelseshistorien talte han utmattelse, kritikk, forakt, spott, fordømmelse, korsfestelse og død, den verst tenkelige fornærelse (se Jes 53). Alt for vår skyld. Det vitner om hvor dypt Gud var villig til å *knele* for å *velsigne* oss med frelse.

Paulus oppfordrer oss til å ha samme sinnelag som Jesus (se Fil 2,1-8). Med andre ord, vi skal være villige til å ydmyke oss, gi oss selv (knele) i tjeneste for hverandre. Jesus sa om sin gjerning: «*Menneskesønnen [er ikke] kommet for å la seg tjene, men for selv å tjene og gi sitt liv som løsepenge for mange*» (Matt 20,28). Gud *kneler* fordi han elsker oss. Det er «den knelende Gud» som oppfordrer oss til å tjene ham og hverandre i ydmykhet. Det er i ydmyk erkjennelse av Gud som fornedret seg selv at vi blir velsignet og kan velsigne andre medmennesker vi møter i livet. Å velsigne er å *knele* (i kjærlig tjeneste), og å *knele* er å *velsigne* (i oppriktig kjærlighet). Det blir en ringvirkning som vil nå ut til jordens ender. ■

En usedvanlig «vellykket» pastor, men hvor ble det av ham?

Trygve Andersen ✍

BILDE FRA «MISSIONSEFTERRETNINGER» NR 9 1925

Hammerfest menighet i begynnelsen av 20-årene

Bakerst fra venstre: Maskinist Svensen, Ole Risvaag, Astri Lund, Th. Pedersen Aakera, forstander Konrad Holm, bakermester Fr. Lund m/sønn, Nicolai Svensen, Konrad Breivik, Tora Danielsen, Helga Enoksen, Signe Grunni, Harda Johansen, Aagot Mensika, Mattilde Mehus, Joakim Eliassen, Karen Aakera, Th. Aakera, fru Svensen, Hilda Breivik, Konrad Breivik, Ovedie Pedersen, Trygve Larsen, Therese Holm, Fredrikko Ballo, Pauline Pedersen, fru Mathisen, Emma Risvaag, Signe Strand, Hårek, Gunnar og Trygve Jakere, Marie Bang, Hjørdis Bang (Olausson), Helga Bang, Oskar Ballo, Jens Hokland, O.J.O. Rest, Kristiansen fra Danmark, Olav Nicolaisen, Aasta Ballo, Marie Mehus, Konstanse Sigvartsen midtatter.
En del av personene er ukjente.

BILDE FRA ARTIKKEL I «EVANGELIETS SENDEBUD» NR 2 1962

Jeg fikk nylig litt informasjon fra Richard Vagn Jensen om at han hadde funnet litt «adventisthistorie» i forbindelse med leting etter noe slektsdata for en familie. Han hadde kikket i protokoller og gamle SDA-blader osv. for å finne data om en Olaf Reinhard Nicolaisen. Og han hadde funnet at denne mannen var pastor i menigheten noen år på begynnelsen av 1920-tallet. Og det dukket opp en helt utrolig historie om en ung mann, under 30 år gammel, som startet to helt nye menigheter med til sammen over hundre medlemmer i løpet av et par år. Pastoren gir i et nummer av *Missionsefterretninger* i 1921 en rapport fra Hammerfest.

Der fantes ingen adventister ett år tidligere, men denne Olav R. Nicolaysen (slik skrev han nå navnet sitt) hadde hatt virksomhet der i løpet av vinteren, sammen med medhjelper Oscar Udbjerg. Og i juni 1921 startet de opp Hammerfest Adventistmenighet formelt. Da var O. J. Olsen Røst der oppe i den forbindelse. Og 2. juli døpte Nicolaysen 31(!) personer, og Røst døpte 3, så menigheten kom i gang med 34 medlemmer. Hvilken dåpsdag! 34 personer ble altså døpt på samme sted på samme dag, for nesten 100 år siden. Vi leser om slike dåpsscener hvor kandidatene står i kø i det store utland, men har vi hatt noe liknende her i landet? 31 døpte på én dag, og i «iskaldt» vann i havgapet utenfor Hammerfest.

To år senere var Nicolaysen i Kristiansund og holdt virksomhet. Der døpte han 73 mennesker, og en menighet ble organisert der også. På samme tid fikk han med 17 nye i Ålesund, der menigheten var startet opp tidligere.

Hva og hvor ble det så av denne usedvanlig effektive personen?

Jeg finner ham oppført i SDA-Yearbook som pastor med adresse i Stockholm i 1925 og 1926, men så er han helt borte fra arenaen. Visstnok skal han ha hatt helseutdannelse også, og drevet kurbad i Tønsberg.

Jeg finner ellers i mine slektskilder at han var født i Tjølling i Vestfold i 1894, var i Danmark i 1911 og 1916, på misjonsskolen på Skodsborg (samtidig som min far, Harald Andersen). Og han døde i Tønsberg i 1975.

Vi har også funnet ut via menighetsprotokollene at hans foreldre ble døpt rundt år 1900, men både de og en bror av Olav ble «utelukket» av menigheten i 1925-26. Hva skjedde mon tro?

Er det noen av våre lesere som kjente Olav Nicolaysen, eller vet noe mer om ham? ■

FRA «MISSIONSEFTERRETNINGER» NR 10 1921

Fra Hammerfest.

Det er nu en Stund, siden jeg lod høre fra mig i „Missionsefterretninger“, og jeg har derfor tænkt at meddele lidt fra Arbejdet her. Jeg begyndte min offentlige Virksomhed i Slutningen af Oktober, med Broder Oscar Udbjerg som Bibelarbejder. Vi bad inderlig til ham, som alene kan give Sjælen Frelse, om at Folket her maatte blive bejagt af Guds Aand og himmelske Engle, saa deres Hjerter kunde blive modtagelige for Sandheden. Og Herren hørte vor Bøn. Allerede ved det tredje Møde var Lokalet fyldt til Trængsel, saa det viste sig at være for lidet. Slig holdt Interessen sig gjennem hele Vinteren.

Men Sjæleffenden taalte ikke, at Guds Sag fik sliq Fremgang. Den religiøse Interesse i Byen var nemlig svært lidet før, men Adventbudskabet satte Liv i både Ben, saa Indremissionen saavel som Metodisterne fik det pludselig travlt; alt var jo saa stille, og der var ingen til at forstyrre dem i deres Luntenhed. Indremissionen fik nu svært ofte Besøg af Enisslærere, op til tre à fire ad Gangen. En af dem følte sig højlig forarget over den Fremgang, Guds Ord og Sandheden havde her i Byen, han begyndte at scribe imod mig og titulere mig for en „Djævelens Branglerer“. Andre af Byens Fjeltvivtetsjal blev der blandt andet opført et Stykke, som stulde foretælle mig og min Virksomhed her. Men til Trods for den ondes mangehaande listige Angreb, saa endte det dog med et negativt Resultat for ham; men Sandheden gik jevrrigt frem. Vel var det en prøvende Tid for vore nye Troessøfende, der neppe fik Lov til at gaa i Fred paa Gaden; men Gud gav dem Frimodighed og Sejer til at holde ud, og Djævelen har til Trods for sin store Kløgt regnet fejt, idet disse Modgange og Prøvelser heller staaftatte dem.

DA KJEMPEN FALT

Erik S. Iversen

Treplaten minner meg om gode år på Skodsborg, men det ligger også mye dansk historie og familiehistorie der.

Kong Frederik kjøpte landstedet Skodsborg (Palæet) i 1852.

Jeg var ferdig utdannet på Skodsborg våren 1968. Høsten før kom det en veldig storm inn over Danmark fra vest. Den raserte skogen, grantrær knakk på midten, og bøketrærne veltet overende. Etter stormen var vi en tur oppe i skogen mellom Skodsborg og Nærum, og der lå bøketrærne veltet i store mengder.

På Skodsborg veltet det store treet foran hovedbygningen. På grunn av vindretningen la det seg parallelt med Villa Rex. Da de skulle kutte opp treet, gikk jeg bort og spurte om jeg kunne få en skive på 10–15 cm. Det fikk jeg, og jeg tok den med til Norge som et minne.

Den har så ligget i garasjen i 50 år. Med jevne mellomrom har jeg tenkt på å gjøre noe med den, men jeg måtte bli 80 år før jeg fikk tid til å realisere drømmen. Treplaten gir meg minner om gode år på Skodsborg, men det ligger også mye dansk historie, og også min families historie, i treplaten. Min morfar, Erik Arnesen, var med på å starte Skodsborg Badesanatorium i 1898.

Erik Arnesen ble født i Øyer i Gudbrandsdalen. Som 20-åring dro han i 1888 til Amerika, hvor han ble adventist (en lengre historie som jeg ikke skal komme inn på her), og jobbet som sekretær for John G. Matteson, og så ble han bedt om å undervise på Union College. Han var også blitt kjent med O. A. Olsen, som på denne tiden var Generalkonferensens formann, og som hadde sagt at han ville prøve å skaffe ham plass på et kontor i Battle Creek, hvor Generalkonferensen holdt til.

Dette ordnet seg, og han reiste til dit høsten 1896. Mens han var i Battle Creek, kom Carl Ottosen på besøk. Erik ble kjent med ham, og etter en stund foreslo han at morfar skulle bli med til Danmark og hjelpe ham med å realisere sin drøm om en hel-seanstalt. Ottosen ordnet så han kunne reise fra jobben i Generalkonferensen. Ottosen og hans norske kone Johanne, dro tilbake til Danmark, og i april 1897 reiste morfar tilbake til Norge.

Han drar så sommeren 1897 til Danmark, til Frydenstrand ved Frederikshavn, hvor det først ble startet opp et lite sanatorium. Der treffer han igjen doktor Ottosen og hans kone. Herfra drar de, sammen med Anna Jeppsson fra Sverige, til Skodsborg i september. Det var kjøpt en strandeiendom på nedsiden av Strandvejen, hvor Ottosens drøm skulle bli realisert.

Erik Arnesen var med i det første holdet som

ble utdannet på Skodsborg Badesanatorium i sykepleie; det var et ekstra kurs for noen få som i forveien hadde litt utdanning, og som man mente kunne klare det på to år i stedet for tre. Han var den første som ga en behandling på SB, til en grosserer fra København. Han fikk også ansvaret for laboratorie-arbeidet, og det var vesentlig Carl Ottosen som ga ham den undervisningen han trengte.

Hans hovedoppgave var ellers å være sekretær for Ottosen, som reiste mye. Ofte fulgte han med Ottosen til Frydenstrand sanatorium i Frederikshavn, hvilket betød en kjedelig og trøtende natts reise mellom to fulle arbeidsdager. På toget både mellom Skodsborg og Frederikshavn og mellom Skodsborg og København, de siste ofte både en og to ganger om dagen, satt de i et hjørne av kupeen, hvor Ottosen dikterte og morfar stenograferte. Så var det å renskrive det når de kom hjem, så det ble ofte lange dager. En gang arbeidet han i tre hele døgn uten annen stans enn til måltider. Han var sykepasser om natten, og skrev om dagen. Morfar arbeidet i 11 år som sekretær for Carl Ottosen.

Skodsborg har en lang historie, også før det ble kjøpt av adventistene. Ut fra årringene på skiven fra treet, kom jeg fram til at det var ca. 180 år da det falt i 1967. Det ble altså plantet rundt 1787. På den tiden var Skodsborg langt ute på landet, og noen rike folk fra København hadde bygget opp et lite landsted der, for jakt og rekreasjon.

Så treet har sett mye historie, blant annet holdt kong Frederik den VII (1808–1863) til på stedet en periode. Etter to mislykkede ekteskap besluttet han å gifte seg med Louise Rasmussen «til venstre hånd», hvilket betød at hun kunne ikke bli dronning, på grunn av hennes «lave stand». Kong Frederik kjøpte landstedet Skodsborg (Palæet) i 1852 for å kunne trekke seg tilbake fra København om sommeren, mye på grunn av at sositeten i København mislikte hans ekteskap med Louise, som fikk tittelen grevinne Danner. I 1857 ble Villa Rex bygget slik at kongen kunne holde statsråd, møter og tafler uten å måtte forlate de naturskjønne omgivelsene på Skodsborg.

Mange visste ikke, eller ville ikke anerkjenne, den store betydningen Louise hadde på kongen. Hun var en begavet kvinne, og hjalp kongen med å stave bedre, og sørget for at han ikke drakk for mye. Hun forsøkte også å bremse ham når han begynte på sine løgnhistorier. Louise snakket både fransk og engelsk, og hadde stor interesse for litteratur.

Kongen testamenterte til henne Villa Rex og Jægerspris slott som lå i nærheten, og grevinne Danner ble boende på Skodsborg også etter at kongen døde.

Det ene av de store trærne falt altså i 1967, og jeg sikret meg en bit av dette historiske stedet, som har betydd så mye for vår adventist-historie, og som også er en del av den kongelige danske historien. ■

Per de Lange

Sunnhetsbladet

ET FYRTÅRN I 30-ÅRENE

Hans Falladas roman «Lille mann – hva nå?» fra mellomkrigstidens Tyskland, kom på norsk i 1933. Han forteller om en butikkekspeditor fanget av arbeidsløshetens «grå pest», som opplever avmakten i den økonomiske krisen. Tro på individets framtid midt i krisen var samtidens paradoks. Noen fant imidlertid mål, mening og identitet gjennom frivillige organisasjoner, interesseorganisasjoner og kirker.

DE GODE 30-ÅRA

Oslo var pyntet til fest, med flagg også opp Karl Johan, den fine vårsøndagen 2. juni 1935. Anledningen var «Den største folkemarsj i vår historie», ifølge *Arbeiderbladet*. 42 000 nordmenn marsjerte i de to togene, mens 75 000 samlet seg til det påfølgende kjempemøtet på Festningsplassen. Hovedparolen var «By og land, hand i hand». Årsaken til festen lå i regjeringsskiftet 2-3 måneder tidligere, da Norge hadde fått sin første Arbeiderpartiregjering. «Det er ikke bare andre menn som nu står i spissen for landets styre, men et nytt livssyn og en ny politikk», skrev *Arbeiderbladet*.

Hovedparolen var «By og land, hand i hand»

Ingen hadde feiret de ni forgående regjeringsskiftene i mellomkrigsårene. Men nå var det nye tider, trodde mange. De «harde» 30-årene var nemlig fulle av optimisme og etableringslyst hos mange. Møteleder Einar Gerhardsen og talerne, statsminister Johan Nygaardsvold og ordfører Oscar Torp, gjorde sitt til å nøre opp om optimis-

men. Tegn i tiden tydet da også på fremgang. Bilen ble et statussymbol. Bilparken vokste fra 13 700 i 1920 til 52 296 i 1930 og til nesten 120 000 i 1939.

Tidens økonomiske feltrop het «Norsk Arbeide», og oppfordret nordmenn til å bygge landet og velge norske produkter i sine innkjøp. Dermed måtte NSB bygge lokomotiver i Norge. Industriforbundets tidsskrift brakte ellers lister over bedrifter og offentlige tiltak som hadde kjøpt utstyr i utlandet – til skrekk og advarsel.

Helse og vitaminer var også en ny del av bildet. I 30-årene utviklet den nye lærdommen seg til et vinn-vinn-tiltak for ulike interessegrupper, slik som folkehelseforskerne, husmødrene og bønderne. Det dreidde seg om alt fra sunnhet til nasjonalt forsyningsberedskap, støttet av melkemesser og kostholdmesser.

Felleskap og målrettet aktivitet gjorde sitt til å hindre folk fra å gå opp i liminga.

DE TUNGE 30-ÅRENE

«Er jeg ikke verd å eie noe, så er det fordi savnet av alt gjorde meg uverdigg til alt». Sigurd Bodvars diktsamling *Arbeidsløs* fra 1933 gir et beskt innsyn i livets realiteter for arbeidsløse, uteliggere og andre fattige. Karl Evang og Otto Galtung Hansens kostholdsstudie i samtiden understreket underernæringen i mange familier. Justisdepartementets fagbaserte spiseseddel for fattigunderstøttede av 1932 var ikke god nok, selv om den bestod av naturalytelser som sild, poteter, sammalt mel og skummet melk. I tillegg kom usikkerheten om man hadde arbeid eller ei.

Noen reagerte på krisene med selvdisciplin

Noen reagerte på krisene med selvdisciplin. Det ble nedgang i arbeids- og skoleskift, fødselsrater, alkoholbruk og fyll, mens antall elever i kveldsskole, faglæring og søndagsskole steg. Andre endte opp i egenskyld og depresjon. Utenlandske studier viste at arbeidsløshet for mange gikk fra sjokk via midlertidig optimisme til pessimisme, resignasjon og dyp depresjon. Etter hvert ble det vanskelig å begynne i arbeid igjen.

En del forskere har imidlertid påpekt at bølgen av relaterte sinnslidelser var klart mindre enn forventet, mye takket være frivillige organisasjoner og menigheter. Av de 55 000 medlemmene i Arbeidernes Idrettsforbund i 1937 var halvparten arbeidsledige. Felleskap og målrettet aktivitet gjorde sitt til å hindre folk fra å gå opp i liminga.

SUNNHETSBLADET I DETTE BILDET.

Fra 1927 til 1931 foregikk en gradvis oppdeling av *Sunnhetsbladet*. Dr. Carl Ottesen beholdt ansvaret for den danske utgaven, mens helse- og avholdsentusiast dr. Gottfried Thorell tok over i Sverige. I Norge ble sundhetsinspektør dr. med Carl Schiøtz hovedansvarlig og eneansvarlig fra 1931. Han hadde dessuten med seg et bredt team av faste medarbeidere fra infeksjonsspesialist, tannlege, historiker og barnelege til idrettshygieniker, psy-

>>

kiater, ernæringsmedisiner og gartnerprofessor. En av dem var barnelegen Arthur Collett. I 1934 tok han over som bladets faglig ansvarlige redaktør.

Utenlandske medarbeidere fra England, Sveits, Tyskland, Frankrike, Finland, Sverige, USA og Danmark kan også nevnes, slik som den danske ernæringsmedisineren Mikkel Hindhede og dr Ottosens andre kone, Carla, en fast spaltist innen kosthold, familieliv og livsholdninger. Bladet gjennomgikk også redaksjonelle forbedringer med økt sideformat, fargebilder og egne sider for kvinner, hjem og barn, foruten tegneserier.

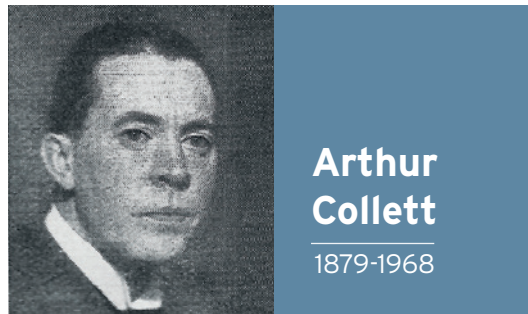
Bjørnstjerne Bjørnsons anbefaling av *Sunnhetsbladet* tidlig i århundret ble benyttet som ytterligere referanse.

Da redaktør Carl Schiøtz i 1932 ble utnevnt til professor innen folkehelsefag ved Universitetet i Oslo, kommenterte redaksjonssekretær P.G. Nelson at *Sunnhetsbladet* hermed hadde fått akademisk anerkjennelse som aktør for folkehelseoppvåkingen. Bjørnstjerne Bjørnsons anbefaling av *Sunnhetsbladet* tidlig i århundret ble benyttet som ytterligere referanse.

«Kan kvinnen bevare sin helse i kontorfacet?» het en artikkel i 1934.

HJEMMETS RÅDGIVER

Bladets innhold i 30-årene dreidde seg mer i populærmedisinsk retning med nye felt som yrkesmedisin, barnemedisin, overvekt, klimaproblematikk, tannhelse, psykosomatikk, seksualopplysning, mentalhygiene, musikk og livsstilssykdommer (råtesykdommer). «Kan kvinnen bevare sin helse i kontorfacet?» het en artikkel i 1934. Men kampsaken var et grønnere kosthold og mer mosjon ute i naturen – til fots, på ski eller i kajakk.

Arthur Collett
1879-1968

ARTHUR COLLETT ble født i Trondheim 8. mai 1879. Etter studenteksamen tok han medisinsk embetseksamen i 1905. Deretter fulgte en omfattende innføring i ulike spesialfelter, inntil han tok en doktorgrad i barnesykdommer i 1920. Det er innen barnemedisin han også har gitt sitt navn til diverse barnematprodukter.

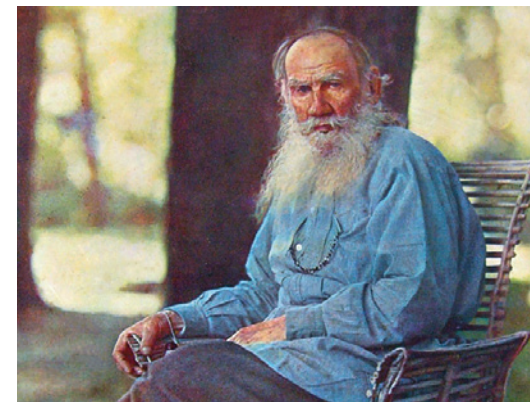
I 1927 ble han med i dr. Carl Schiøtz' redaksjonelle team for *Sunnhetsbladet*. Fra 1934 til 1959 var han selv ansvarlig redaktør for tidsskriftet. Gjennom et langt og aktivt liv publiserte han en rekke artikler innen barnesykdommer, ernæringshygiene, tannpleie og sosialmedisin i *Sunnhetsbladet* og i andre tidsskrifter. Hans redaktørperiode ble en glanstid for bladet.

I 1912 ble han gift med Ingeborg Wedel Jarlsberg, og etter hennes død gift med Amalie T. Michelet. Han hadde to barn, Robert og Wenche.

Med Oslofrokostens far, Carl Schiøtz, som redaktør, ble barns kosthold viet mye plass. Utprøvingen i januar 1931 mellom Kampen og Tøien skoler i Oslo gikk klart i Oslofrokostens favør, likedan en utprøving på de fleste folkeskolene i Helsingborg. Sunn vekst og vektøkning fikk man helst med Oslofrokosten. Nye matsorter som soya-bønner fra Japan, kjøttsubstitutter fra USA, gjær-ekstrakten Marmite fra England, samt frukt og grønnsaker ble presentert i spalter og annonser.

Bladet presenterte flere samtidige utstillinger og konferanser, slik som 1932-utstillingen med

norske råvarer og produkter foruten 1934-konferansen «Sunde Mødre – Sundt Folk» arrangert av Røde Kors og Husmorforbundet. Håkon Uggedal gledet seg i en rapport over Nasjonalforeningens jubileumsutstilling i 1935 med fokus på tuberkulosis tilbakegang, fulgt av en jublende rapport om vandretstillingen som Nasjonal Kostholdsmesse åpnet i 1936. Vi fikk også være med på planleggingen av verdensutstillingen i New York, «Verden i

En helsehilsen fra Leo Tolstoj (1828-1910), russisk forfatter og samfunnsrefser, forøvrig vegetar, anti-røyker og avholdsmann:

«Ni tiendedeler av de forbrytelser som forøves rundt omkring i verden, blir begått for alkoholens skyld. Ved bruk av spiritus blir menneskene i åndelig henseende mer og mer defekte, stupide og simple. I fysisk henseende mister de motstandskraften mot visse sykdommer og pådrar sig andre. Gjør da alkoholen ingen nytte til gjengjeld for all denne elendighet? Absolutt ingen. Man har påstått tidligere at den varmet, gav krefter og fremkalte det gode humør; men det er påvist at alt dette er uriktig. Det ser ganske visst ut som om det siste i noen grad er riktig; men enhver vet hva alkoholgeden er verd. Den som avholder sig fra å bruke alkohol, bevarer sinnet friskt og åpent for sund glede, mens den som drikker, må stimulere sin slappe tilstand ved hjelp av stadig større alkoholmengder.»

(*Sunnhetsbladet* nr. 11, 1930)

morgen», også den med fokus på folkehelse, mat og mosjon.

*Sunnhetsbladet*s medarbeider, kjøkkensjef A. Wasli fra Skodsborg, var med i konferanserushet med en stappfull festsal i Håndverkerforeningen i 1934. Han holdt foredrag og demonstrasjoner om vegetarisk kosthold. Bakgrunnen lå i mange månedslange kurs i vegetarisk matlaging i de nye undervisningslokalene på Skodsborg, fra april 1931.

Biffen måtte gi seg i Båstad. Bananen vant.

Debatten om vegetabilsk kontra animalsk mat kom stadig tilbake i spaltene, sett fra ulike vinkler som helse, holdninger og ressursbruk. Hindhedes bok, «Fuldkommen Sundhed og Vejen dertil» ble et argument, mens Dr Collett benyttet bibelske argumenter fra Daniels erfaring (Dan 1). Et apropos i den sammenhengen er historien om Biffen og Bananen fra oktober 1933, om slakteren og grønnsakhandleren som kaptet om å gå fra København til Oslo på henholdsvis biff og bananer. Biffen måtte gi seg i Båstad. Bananen vant.

Selv om bladet dempet sin agitasjonen mot alkohol og tobakk, var det ingen tvil om redaktørens ståsted.

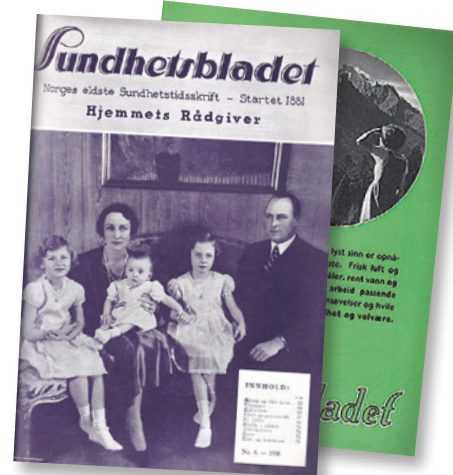
I mars 1935 skrev Collett en lengre artikkelserie om nærings- og nytelsesmidler. Selv om *Sunnhetsbladet* i 30-årene dempet sin agitasjon mot alkohol og tobakk, var det ingen tvil om redaktørens ståsted. Alkoholen ble bl.a. anklaget for økningen i bilulykker, med referanse til politimester Sørhus i Oslo. Riksaksjonen mot smugling, hjemmebrenning og gauking fikk også varm støtte.

ET SAMFUNNSSPEIL

Sunnhetsbladet reflekterte sin samtid bl.a. med forsidebilde av kronprinsfamilien i april 1938 og >>

dyp beklagelse over dronning Mauds bortgang 20. november samme år. Stortingets vedtak av 1934 om forebygging fikk også bred omtale, presentert som en gledelig videreføring av bladets 50-årige kampanje. Det var også spalteplass for samarbeidstiltak med f.eks. kurbadene i Haugesund, Trondheim og Oslo, foruten Onsrud sommerpensjonat på Kløfta.

I 1934 hadde både Hitler og Mussolini fått spalteplass for sine sunne livsstilsvalg innen kosthold, rus og røyk. Men i 1939 ble tonen en annen. Arthur Collett forespeilet utviklingen med artikler om mat og sunn livsstil i krisetider. Carl Ottosen fulgte opp med en anbefaling av åndelig og legemlig sunnhet for å holde motet oppe i den forventede kommende krise. ■

Sunnhetsbladet reflekterte sin samtid, bl.a. med forsidebilde av kronprinsfamilien i april 1938.

SENIORSTEVNE PÅ HURDALSJØEN HOTELL

21-26 juli 2020

Hovedtaler: Kenneth Jørgensen

Tema: Jesu gjenkomst. Motto: «Enda senere enn du tror» Henrietta Jørgensen, dietetiker, vil ha innlegg om kosthold og helse. Eventuelt andre foredragsholdere.

Pris: Enkeltrom kr 5.500, dobbeltrom kr 5.200 (pr. person) Eventuelle utflukter kommer i tillegg og betales på stevnet.

Kr 500,- betales ved påmelding og resterende innen 1. juli. Innbetales til Seniorforeningens konto nr. 3000 26 41867

Påmelding: Finn Møller Nielsen, telefonnummer 99249714 eller e-post finn.moller.nielsen@hebb.no

Påmeldingsfrist: 1. juli 2020

Det er planlagt utflukt til Eidsvoll. Dersom du ønsker vegetarisk eller har spesielle allergier, gi beskjed om dette ved påmelding.

QUIZ-svar

• **Svar 1:** Kyros, konge av Persia. Esra 1,2: «Så sier Kyros, kongen av Persia: Herren, himmelens Gud, har gitt meg alle kongeriker på jorden, og han har pålagt meg å bygge et hus for ham i Jerusalem i Juda.» • **Svar 2:** Benjamins og Judas familieoverhoder, prestene og levittene. Esra 1,5: «Da brøt de opp, Benjamins og Judas familieoverhoder, prestene og levittene, alle som Gud hadde gitt den tanken at de skulle dra opp og bygge Herrens hus i Jerusalem.» • **Svar 3:** 5400 kar av sølv og gull. Esra 1,7-11: Kong Kyros lot hente tempeletstyret som Nebukadnesar hadde ført bort fra Herrens hus i Jerusalem, og som han hadde satt i huset til sin gud. Kyros, kongen av Persia, overlot dem til skattmesteren Mitredat, som talte dem opp og ga dem til Sjesjassar, fyrsten i Juda. Antallet var: 30 gullskåler, 1000 sølvskåler og 29 andre skåler, 30 gullbeger, 410 doble sølvbeger og 1000 andre kar. Til sammen var det 5400 kar av gull og sølv. • **Svar 4:** Mange av prestene, levittene og familieoverhodene som var så gamle at de hadde sett det første tempelet. Esra 3,12: «Men mange av prestene, levittene og familieoverhodene som var så gamle at de hadde sett det første tempelet, gråt høyt da de så det tempelet som nå ble grunnlagt. Andre jublet høyt i glede.» • **Svar 5:** Nehemja. Neh 1,1: «Ord av Nehemja, sønn av Hakalja. Det var i måneden Kisleiv i det tjuende året, mens jeg var i borgen Susa.» • **Svar 6:** Munnskjenk. Neh 1,12: «Å, Herre, la øret ditt lytte til bønnene fra tjeneren din og tjenerne dine, de som gjerne vil frykte ditt navn. La tjeneren din lykkes i dag, la ham finne barmhjertighet hos denne mannen! Jeg var kongens munnskjenk da dette hendte.» • **Svar 7:** Han gikk omkring om natten. Neh 2,11: «Så kom jeg til Jerusalem. Da jeg hadde vært der i tre dager, dro jeg ut om natten sammen med noen få menn. Jeg hadde ikke fortalt noe menneske hva min Gud hadde lagt meg på hjertet å gjøre for Jerusalem. Jeg hadde ikke med meg andre dyr enn det jeg red på.» • **Svar 8:** Artaxerxes. Neh 2,1: «Det var i måneden Nisan i det tjuende året til kong Artaxerxes. Jeg tok vinen som sto foran kongen, og ga ham. Han hadde aldri før sett meg nedtrykt.»

BIFFEN OG BANANEN

I oktober 1933 rapporterte *Sunnhetsbladet* om sommerens marsjkonkurranse på strekningen København - Oslo, mellom Sigurd Bernt «Biffen» og Sverre Sørhus «Bananen». Som næringsstoff på veien hadde de valgt henholdsvis kjøtt og plantekost, forøvrig deres ulike butikkspesialiteter. Da «Biffen» nådde Båstad i Sverige, måtte han gi opp. «Bananen» nådde imidlertid Oslo etter 7 døgn, 9 timer og 5 minutter, og slo dermed «Biffens» gamle rekord med 55 minutter. Sverre Sørhus var dessuten i god form etter turen, så «man skulle tro at han kom frem fra en liten eftermiddagstur», som det stod i en Osloavis.

I anledning «Biffens» nederlag publiserte *Københavnvisen Dagens Nyheder* dette diktet:

*Da Bøffen og Bananen fra Raadhushuspladsen gik,
Vort Slagterlaug med Fanen stod der med fuld Musik.
Hindhede i de Dage man ikke fik at se,
Han meled sin Kage i Fredriksberg Allé.*

*Nøjagtig efter Planen de op langs Sundet drog.
Ved Klampenborg Bananen fra Bøffen Teten tog.
For Bøffen maatte stikke hen og et spejlæg faa.
Thi en banan kan ikke en Bøf med Spejlæg slaa.*

*Bananen aad en Pære, det foretrækker han.
Og han ved Espergærde var flere Mil foran.
Det gik paa samme Maade op Nord for Helsingør.
Til sidst de Båstad naaede, men da var Biffen mør.*

*Han smed sig ned i Grøften og gisped tre Kvarter.
Nu var den stakkels Bøf den, han orked ikke mer.
Han kunne intet spise før lenger hen paa Da'an.
Da nød han en Radise og saa en halv Banan.*

KARIKATURTEGNING FRA SUNNHETSBLADET OKTOBER 1933, SIDE 199

Organ for
**SYVENDE DAGS
ADVENTISTKIRKENS
SENIORFORENING**

Adresse: Postboks 124
3529 Røyse
Bank: 3000 26 41867
Org.nr: 997 229 231
Nett: www.sdasenior.no

Leder
FINN MØLLER NIELSEN
Helgerødveien 6, 3233 Sandefjord
Telefon 992 49 714
finn.moller.nielsen@hebb.no

Sekretær
KNUT STØRKERSEN
Magasinveien 3, 3330 Skotselv,
Telefon 911 88 585
knuthst@gmail.com

Kasserer
ODD HAGEN
Møysalveien 3226, 8414 Hennes
Telefon 932 57 542
odd.hagen@gmail.com

Redaktør for Seniorene
TRYGVE ANDERSEN
Solliveien 13, 1472 Fjellhamar
Telefon 67 90 43 24 - 970 33 601
trygand@gmail.com

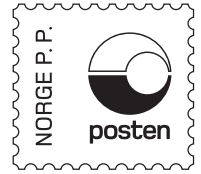
«Senioren» kommer ut fire ganger i året og sendes til alle medlemmer av SDA Seniorforening. Medlemskap tegnes ved å sende kr 200 til bankkonto nummer 3000 26 41867.

Gaver til bladet eller Seniorforeningens aktiviteter, sendes også til konto 3000 26 41867. Mange takk!

Oppsigelse av medlemskap gjøres via sekretæren.

Tips, artikler og bildestoff til bladet sendes redaktøren.

Returadresse
Senioren
Knut Størkersen
Magasinveien 3
3330 Skotselv

VI HAR HØRT fra det fjerne lyse Land
Et Budskab, som bragte os Fred.
Thi vi færdedes her i Pilgrimsstand,
Betyngtet af Ensomhed.
Vi har hørt om de saliges skønne hjem,
hvor evigt hos Herren de bor,
hvor Livsflodens Vande sprudler frem,
hvor Livstræet frodigt gror.

Og bølgende Marker der man saa,
iklædt en uvisnelig dragt;
Ja goldeste Ørkner der fremstaa
i Sarons Rosenpragt.
Fra Træernes Grene bevinget Hær
istæmmer sin Glædessang -
Den kvidrer et tusenstemmigt Kor
til Englenes Harpeklang

Vi har hørt om de frelstes Seierskrans
Om den hvitklædte Skare så prud.
Og om Staden, hvis Porte har Perleglans,
Bestraales af Lys fra Gud.
Vi har hørt om de frelstes utallige Flok,
Hvor de synger til Harper af Guld
Og om Sions Bjerg, om Livets Træ
Med Lægedom hel og fuld.

Der hersker en Drot saa naaderig,
Han er Landets Lys og Pryd;
Vi skal se Ham med Fryd usigelig
Og høre hans Stemmes lyd.
Om en stakket Tid vi samles der,
Hvor Renhed alene kan bo;
Seierspalmen og Kronen der vi faar
Og nyder evig Ro.

VI HAR
HØRT

...